

FÖRSTÅELSEFÖRHÖR ENLIGT TVÅSTEGSMODELLEN

Dokumentet innehåller "Steg 1. Begreppsförhöret" (sidan 2), "Steg 1. Påståendeförhöret" (sidan 3), "Steg 2. Kritisk gruppdiskussion" (sidan 4) samt "Dagordning för sammanträde efter preliminärt rättat förhör" (sidan 5).

Motsatsen till förståelseförhör

Tänk dig en lärare som har traditionella prov. Under arbetet med att svara på provfrågorna dyker ibland följande tysta elevfundering upp¹.

*- Det måste ha stått där... på högra sidan...
under bilden. Vad var det nu där stod?
Yesss! Nu vet jag.*

Eleven svarar med vad som pluggats in. Läraren ger poäng för de rätta delarna av svaret. När det skrivs felaktiga eller ovidkommande saker händer vanligtvis ingenting. Eleverna tjänar på att ordagrant plugga in vad som står i läroboken. Kopieringsstrategierna blir lönsamma!

Förståelseförhören

Detta dokument beskriver två typer av förståelseförhör (påståendeförhör och begreppsförhör) som vardera genomförs i två steg. Det första steget innebär att eleverna skriver förhöret på lektionstid och det andra att eleverna kritiserar lärarens preliminära rättning i ett grupparbete med efterföljande helklassdiskussion.

Förståelseförhörens fördelar

Eleven läser i sin lärobok. Ord och påståenden får innebörd i textsammanhanget. Genom att sätta in viktiga ord och påståenden i nya kontexter kan läraren fördjupa elevernas förståelse. Begreppsförhör och påståendeförhör enligt tvåstegsmodellen är ett sätt att åstadkomma detta.

Hur går det till?

Läraren väljer ut de viktigaste begreppen och påståendena inom aktuellt kunskapsområde. I begreppsförhöret formulerar läraren begreppens innebörder med egna beskrivningar som eleven aldrig tidigare har stött på. I påståendeförhöret är det påståendenas inne-

börd som läraren formulerar enligt samma princip, dvs. på ett för eleverna nytt sätt.

De nya beskrivningarna och påståendeformuleringarna dekontextualiserar ord och innebörder som funnits i den eller de texter som eleven läst inför provet. Därmed uppenbarar sig nya aspekter av ordets begrepp² (begreppsförhöret) och påståendenas mening (påståendeförhöret). Det är inte längre lönsamt att mekaniskt plugga in lärobokstexter. Det krävs ett annat sätt att studera, en mer förståelseinriktad läsart.

Steg 1. Förhörtillfället

Förståelseförhören sporrar eleverna att fokusera på mening, innebörd, betydelse. Tidigare kopieringsstrategier dör undan, förmultnar. Processen kan påskyndas och begripliggöras om eleverna vid förhörtillfället får ha med sig läroboken, egna anteckningar, lexikon, etc.

Steg 2. Kritisk rättningsdiskussion

I grupparbetet sker en ytterligare dekontextualisering i och med att eleverna bidrar med sina olika perspektiv. Ännu en dekontextualisering sker i det avslutande helklassammanträdet.

I båda sammanhangen lyfts ord och påståenden in i nya betydelsegivande kontexter. Det ger eleverna möjlighet att förstå begreppen och påståendena på ett djupare sätt.

Skolverket har beskrivit dekontextualisering på följande sätt där man också lyfter värdet av att eleverna diskuterar begrepp med varandra.

Medan vardagsspråket är kopplat till situationer, kontextuellt, är det abstrakta språket ett situationsobundet, dekontextualiserat, språk (Liberg, 2003b). För att förstå abstrakta begrepp behöver upplevelser och sammanhang diskuteras med andra. (Skolverket 2019, Högläsning, sid 4)

¹ Fråga eleverna om de känner igen sig. Gör de det, så tjänar du på att byta till förhörstyper som inte premierar kopieringsstrategier.

² Ord "har" begrepp eftersom det är skillnad på ord och begrepp. Samma begrepp kan härbärgeras i olika ord. Samma ord kan härbärgera olika begrepp.

STEG 1. BEGREPPSFÖRHÖRET

Under "Lätträttade prov" på min hemsida finns ett antal exempel på begreppsförhör.

En reflektion

- eleverna är antagligen vana vid att prov ska betyg sättas vilket inte är möjligt när läraren sätter poäng, så klart
- alltså, kalla dem inte prov, använd istället ordet förhör...

Inför förhörstillfället

- gör inte förhöret för stort, även de långsammare eleverna ska känna att de hinner med alla uppgifter

Vid förhörstillfället

- låt eleverna ha med läroboken, egna anteckningar, lexikon, etc.
- digitala hjälpmedel förbjuds på grund av fuskrisk (eleverna hjälper varandra)

Den preliminära rättningen

- använd en mall som har samma storlek som rutorna där eleven svarar
- markera elevens preliminärt rätta svar med ett pennstreck under rutan (det kan vara blyerts eftersom eleverna *inte* får tillbaka originalet utan endast en kopia)

Lärarens preliminära rättning (kritiseras i steg 2)

2p / rätt svar

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
15	2	11	14	13	16	4	1	17	6	9	18	3	12	13	8	7	5	10

KLIPP BORT hela sidan under strecket.
Lägg rättningssmallen ovanför eleven svar.

STEG 1. PÅSTÅENDEFÖRHÖRET

Infoga en tabell i Word (el. liknande) med fem kolumner (se exempel nedan). Skriv ett sant och ett falskt påstående om samma sak. Förhörets olika påståenden ska till slut, när du är färdig, täcka in hela det kunskapsområde som du vill förhöra.

Skriv slumpmässiga nummer i den vänstra kolumnen. Rangordna så att sanna och falska påståenden om samma sak inte hamnar bredvid varandra. Skriv nya nummer från t.ex. 1 till 20 (se exemplet nedan där det är 7 påståenden).

Det går när som helst att rangordna påståendena på nytt sätt *genom att skriva andra siffror*. Detta kan t.ex. vara bra om nya klasser ska ha samma prov.

Observera att eleven måste få reda på att det knappast lönar sig att chansa (minuspoäng). Om t.ex. en elev *har lika många rätt som fel*, blir det *noll poäng* på förhöret.

Namn: _____ Klass: _____

OBS. Chansa inte! Låt bli att svara om du är osäker (minuspoäng för felsvar).

		Sant	Falskt	Poäng
1	Riksdagens ordförande kallas talman.			
2	Varje parti har ett departement.			
3	Riksdagen väljer statsministern.			
4	Riksdagsutskotten lyder under regeringen.			
5	Departementen lyder under respektive parti.			
6	Statsministern utser de andra ministrarna.			
7	Kungen har samma befogenheter som en president.			

För att spara tid vid rättningen, kan man ta bort kolumnen till höger (Poäng) på förhöret. Markera istället elevens rätta svar med ett streck i marginalen, multiplicera antalet rätta svar med 2 samt dra ifrån antalet minuspoäng. **Snabbast går rättningen** genom att använda ett OH-blad³ som man klipper till och lägger över elevens svar.

Rättningsmall

		Sant	Falskt	Poäng
1	Riksdagens ordförande kallas talman.	X		
2	Varje parti har ett departement.		X	
3	Riksdagen väljer statsministern.	X		
4	Riksdagsutskotten lyder under regeringen.		X	
5	Departementen lyder under respektive parti.		X	
6	Statsministern utser de andra ministrarna.	X		
7	Kungen har samma befogenheter som en president.		X	

³ Om det överhuvudtaget finns sådana kvar i dag! ☺

STEG 2. KRITISK GRUPPDISKUSSION

Före återlämnandet av de preliminärt rättade förhör

- lägg de preliminärt rättade förhören i en kopieringsmaskin och kopiera alla originalen
- dela ut *kopior* till eleverna (då kan ingen skriva dit ett svar och påstå att läraren missat detta)
- om du ska ha begreppsförhöret i andra klasser, vänta med att ge tillbaka de preliminärt rättade förhören tills samtliga klasser har haft det

---

Starta lektionen

- dela ut det rättade förhöret till eleverna (kopior av originalen)
- introducera grupparbetet med att *din rättning är preliminär*
- besluta om tidsramen för grupparbetet, t.ex. 20 min
- låt eleverna placera sig i "kamratgrupper" (t.ex. två elever vänder sig = fyra i gruppen)
- dela ut *en dagordning* till varje grupp (se sida 5)

Grupparbetet

- gruppen väljer ordförande och sekreterare
- arbetet styrs av den utdelade *dagordningen* (se sida 5)

Efter grupparbetet

- frivillig grupp redovisar sin kritik mot rättningen inför klassen
- läraren har samma rätt att yttra sig (försiktigt p.g.a. auktoritetsövertag)
- gruppen genomför omröstning

Villkor för ändrad rättning

- förslaget samlar minst 80 % av de närvarande eleverna
- förslaget avvisas inte helt av läraren

Om läraren inte håller med om resultatet av klassens omröstning

- redovisar sin ståndpunkt vid nästa lektionstillfälle

Om en viss förhöruppgift rättats fel

- läraren ändrar rättningen i sina egna anteckningar
- vissa elever kan mista poäng, medan andra kan vinna

Nästa frivilliga grupp redovisar och genomför omröstning

- etcetera så långt som lektionstiden tillåter

Avslutning

- läraren samlar in alla elevernas förhör (för att förhindra spridning)

Dagordning för sammanträde efter preliminärt rättat förhör

Datum: _____

Närvarande: _____

Ordförande: _____

		Gruppens förslag		
<i>Uppgift nr.</i>	<i>Skall vara enligt prel. rättning</i>	Bättre svar	Lika bra svar	Tvetydig!
				☐

Gruppens argument (vid behov, skriv på baksidan): _____

		Gruppens förslag		
<i>Uppgift nr.</i>	<i>Skall vara enligt prel. rättning</i>	Bättre svar	Lika bra svar	Tvetydig!
				☐

Gruppens argument (vid behov, skriv på baksidan): _____

		Gruppens förslag		
<i>Uppgift nr.</i>	<i>Skall vara enligt prel. rättning</i>	Bättre svar	Lika bra svar	Tvetydig!
				☐

Gruppens argument (vid behov, skriv på baksidan): _____

VID BEHOV, FORTSÄTT PÅ NY BLANKETT!